

Pous del Duc o de la Casa Gran

Montmeló

Ubicació

Comarca: Vallès Oriental
Lloc/Adreça: Turó de les Tres Creus, prop del riu Congost.
Emplaçament Els Pous del Duc es localitzen al vessant oest del Turó de les Tres Creus, dins del terme municipal de Montmeló, entre aquest i la riba esquerra del riu.

Coordenades:

Latitud: 41.552249382833
Longitud: 2.2550350427628
UTM Est (X): 437873
UTM Nord (Y): 4600333

Classificació

Número de fitxa 08135 - 55
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Jaciment arqueològic
Estil / època: Modern
Segle XVIII
Any 1720-1747
Autoria de l'element: Desconeguda
Estat de conservació Regular
Notes de conservació: Es conserva només la base dels dos pous, un tram de mur del pou menor i les estructures de desguàs del pou gran.
Protecció Legal
Tipus de protecció: BCIL
Observacions protecció: Ple municipal del 21/12/2011
Data aprovació: dt., 27/12/2011 - 12:00
Número inventari CC.AA 20436
Generalitat i altres inventaris
Accés Fàcil
Ús actual: Cultural

Titularitat	Privada accessible
Titular:	diversos propietaris
Autoria de la fitxa	Jordi Montlló Bolart
Data de registre de la fitxa:	dj., 11/01/2024 - 09:20

Descripció

Restes de dos pous de glaç descobertes durant les obres de la línia de tren d'alta velocitat. Estan un al costat de l'altre i són de base circular. Es tracta de dues estructures d'emmagatzematge del glaç, que probablement es formaria amb l'aigua del Congost, en basses situades al vessant nord, en la zona més obaga. Posteriorment es tallaria en blocs i s'emmagatzemaria en aquestes estructures per ser comercialitzat.

El diàmetre interior del pou gran és de 10 m i l'extern d'11 m. Està fet amb pedra local, lligada amb morter de calç. A l'interior, s'hi trobà un paviment construït amb còdols i amb un sistema d'evacuació d'aigües mitjançant un canal adossat a la cara interna del mur, construït amb maó i dos aiguafons disposats amb forma de "V", situats al centre del paviment. A la part externa de l'estructura, s'hi localitzà un canal de desguàs, de 10,7 m de llargada dels quals, 5,11 m es trobaven tapat amb una coberta de pedra lligada amb morter de calç i amb una disposició d'est a oest, que desembocava al llit fluvial del Congost.

El diàmetre interior del pou petit és de 6,76 m, mentre que l'exterior és de 8 m. Es conserva un tram de mur en el qual s'hi poden observar diversos orificis de secció triangular anomenats escorrentiu, i destinats a la filtració de l'aigua. En tot el parament visible, s'observen tres filades d'escorrentius, iniciant-se la primera, arran de terra. També s'hi observen tres orificis destinats a instal·lar bigues amb les que es construïa una bastida, que es feia servir per a empouar i desempouar el glaç.

L'any 2011, a 3,5 m a l'oest del pou petit, en el punt que els cables elèctrics soterrats entren en el recinte de la subestació elèctrica, es va localitzar una estructura hidràulica antiga. Els arqueòlegs ho interpreten com un tram de desguàs d'un dels pous. Es tracta d'una canalització que consta de dos murs paral·lels de pedra lligada amb fang, disposats en una rasa excavada al sòl natural i disposada de nord-est a sud-oest. L'amplada de l'estructura és de 40 cm a l'interior i s'ha conservat una llargada màxima d'1,85 m i una alçada màxima d'1,35 m. La solera del desguàs era el mateix terreny natural format per llicorella, sobre el qual s'hi havia anat dipositant un nivell de llims provinent de les tasques de neteja del pou de glaç. L'estructura estava coberta per un estrat de terra i argila amb evidents signes de remoció d'època contemporània, i per la tanca de la subestació elèctrica que se li superposa. En l'espai de la rasa excavada en aquesta ocasió s'hi han localitzat altres serveis soterrats, fet que explica el deteriorament del desguàs del pou, que hauria estat desmuntat parcialment amb anterioritat.

Ha estat possible documentar el camí d'accés a la part superior dels pous, que fa suposar una alçada d'entre 7,4 i 8 m dels pous.

Observacions:

A partir del segle XVII és habitual al Vallès Oriental, la construcció de pous de glaç, destinats a l'emmagatzematge de gel i la seva posterior comercialització. En aquest cas, l'aigua provenia del riu Congost i anava a parar a dues basses situades al peu del turó de les Tres Creus, que no han estat localitzades. Però gràcies a plànols de l'època, se sap que estarien ubicades a la zona més obaga de la muntanya i molt a prop dels pous.

Les baixes temperatures feien que l'aigua es gelés. Quan hi havia prou gruix, l'aigua glaçada se serrava en blocs que s'emmagatzemaven apilats dins els pous. Des dels pous es traslladaven amb carro fins el seu destinatari. En el cas dels Pous del Duc era, majoritàriament, Barcelona. Per aquest motiu es van adherir a la Junta de Neu de Barcelona; que era l'organisme que regulava el comerç de gel a la ciutat.

L'any 2009 arran de l'excavació arqueològica, es va dur a terme una restauració integral del pou de glaç per part de l'empresa de restauració Àbac S.L. L'any 2012 es va portar a terme una intervenció de restauració sota control arqueològic degut al deteriorament que presentaven els dos pous. Els treballs han consistit en la consolidació i restauració dels elements degradats i la instal·lació de barreres protectores per impedir l'accés a l'interior.

Història

Es construeixen en el segle XVIII, entre 1720 i 1747 pels propietaris de la casa Gran, un antic mas, avui desaparegut, que estava a l'actual Plaça Gran. El període d'explotació dels Pous del Duc no va ser massa extens ja que, el moment de construcció, segons una moneda documentada al paviment del Pou Gran (una moneda de 4 maravedís de Felip V, encunyada a partir de l'any 1720), el situa en el segle XVIII i el moment d'abandonament seria cap el segle XIX, moment en què comença el declivi d'aquesta activitat a causa de l'augment de les temperatures i de les innovacions tecnològiques.

Entre els mesos de gener i febrer de l'any 2009, s'hi va portar a terme una intervenció arqueològica, amb motiu del projecte de construcció de la Línia d'Alta Velocitat Madrid-Barcelona-Zaragoza-Frontera francesa. Tram: Mollet del Vallès-Montornès del Vallès. Durant els treballs de rebaix del subsòl es varen documentar les restes tant del pou gran com del pou xic, dels Pous del Duc.

Bibliografia

AYMAMI DOMINGO, Gener (2000). *Aproximació als pous de glaç i neu de Catalunya*. Barcelona: Rafael Dalmau.

DANTÍ, Jaume; CANTARELL, Cinta i CORNELLAS, Pere (2007). *Pous de glaç al Vallès Oriental*. Consell Comarcal del Vallès Oriental.

FONT, G.; MATEU, J.; PUJADAS, S. i TURA, J. (2005). El transport de la neu del Montseny i del glaç del Vallès a Barcelona al segle XVIII. Dins VI Trobada d'estudiosos del Montseny, pp. 199.

GRÀCIA, Ricard i CATAFAL, Ernest (1996). Caminant per les tres creus. Dins Butlletí del Centre d'Estudis Montmeló, núm. 1, pp. 34-39.

IBARS PÉREZ, Gemma i CASTEJÓN VIDAL, Pol (2011). *Catàleg del patrimoni arqueològic i arquitectònic de Montmeló*. Text Refós. Ajuntament de Montmeló.

MATAS VILARÓ, M. Ll. (2012): Memòria científica. Control arqueològic i consolidació-restauració als Pous del Duc. Montmeló, Vallès Oriental. Mem. Núm.: 11202.

NN.CC (1937). Un document interessant. Dins Agrupació Excursionista de Badalona, núm. 34, pp. 3-4

NUET BADIA, J. (1970). Els pous de neu del Montseny. Dins Revista Muntanya, núm. 650, pp. 67-73.

PÀMIES, D. (2009). Memòria de la intervenció arqueològica als pous del duc i pont de ferro (Montmeló, Vallès Oriental). Gener-febrer de 2009.

PÀMIES, D. (2011) *Intervenció arqueològica a la Línia d'Alta Velocitat, tram Mollet del Vallès - Montmeló - Montornès del Vallès*. Gener-Novembre de 2011. Mem. Núm. 9701.

Enllaços d'interès:

[Inventari del Patrimoni Arqueològic i Paleontològic de Catalunya.](#)
[Pobles de Catalunya.](#)

